

SVĚTLÉ I STINNÉ STRÁNKY FORENZNÍ FONETIKY

Datum konání: 9. 4. 2021

Místo konání: online – Microsoft Teams

Název přednášky: Forezní fonetika

Přednášející: doc. Mgr. Radek Skarnitzl, Ph.D.

Počet účastníků: cca 70

Zpracovali: Šalšová Klára, Trnovec Ondřej

Doc. Mgr. Radek Skarnitzl, Ph.D., je vedoucím Fonetického ústavu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a mezi jeho hlavní zájmy patří identifikace mluvčího na základě řečového signálu (forezní fonetika) a zkoumání cizineckého přízvuku, hlavně pro českou angličtinu. V současnosti je rovněž členem poradenského týmu ministerstva spravedlnosti a jedním ze třech soudních znalců v oblasti forezní fonetiky.

Co ovlivňuje komunikaci

Přednášku si v online prostředí poslechl tak velký počet účastníků, že bychom se v normálním režimu ani nevešli do učebny, což je jedna z mála výhod distanční výuky. V úvodu přednášky pan docent objasnil základní funkci komunikace, která je ovlivněna nejenom slovy, ale i dalšími aspekty – tzv. indexovými informacemi. Ty mohou být biologické, sociální nebo závislé na aktuálním psychologickém rozpoložení mluvčího. Z těchto informací může forezní lingvistika těžit například v situaci, kdy je třeba zúžit skupinu pachatelů a určit, zda byla nahrávaná osoba ve stresu, pod vlivem drog apod. Naproti tomu, pokud chce forezní fonetik identifikovat z nahrávky konkrétního jedince, měnící se poloha hlasu práci velmi komplikuje. Proto se nedá říct, že lidský hlas je stejně jedinečný jako otisk prstu a při soudním řízení se na něj nelze spolehnout ve stejné míře.

Jak vypadá práce forezního fonetika

Pro lepší pochopení významu forenzní fonetiky zmínil docent Skarnitzl historické soudní případy, u nichž sehrála identifikace hlasu hlavní roli. Asi nejznámějším byl únos syna Charlese Lindbergha, zhlédli jsme i ukázkou z filmu o tomto případu.

	nahrávka dostupná	nahrávka není, svědek hlas slyšel
podezřelý existuje	srovnávání hlasů	hlasová konfrontace
podezřelý není	profilování mluvčího	X

- detekce manipulací
- analýza sporných promluv (přepis nahrávky)
- analýza neřečových zvuků

Poté se přesunul ke konkrétnímu popisu práce forenzního fonetika. Úlohy identifikace mluvčího ovlivňuje spousta faktorů a každé zadání je jiné. Profilování mluvčího na základě nahrávky probíhá v několika rovinách a experti umí z hlasu vyčíst mnoho informací – věk mluvčího, velikost těla, zdravotní stav, sociolekt, cizinecký přízvuk apod. Od toho se dále odvíjí další pátrání. Čím dál větším problémem dnešní doby je falšování či úprava nahrávek. S rozvíjejícími se technologiemi je téměř nadlidský úkon odhalit vystříženou pasáž.

Poslech versus akustika

Ve forenzní fonetice se dnes požaduje srovnávání hlasu ve dvou rovinách – poslechové a akustické. Poslechová je snadno napadnutelná jako subjektivní. Naopak s akustickou částí pomůže počítač a umí zachytit pro lidské ucho neslyšitelné rozdíly. Počítačové programy zkoumají formantovou distribuci v promluvách, přičemž i statické hodnoty formantů mohou být dostačující informací. Pan docent zahrnul do přednášky i teorii o jednotlivých hláskách, jejich výslovnosti a rozpoznatelnosti. Bohužel ale technické možnosti analýzy akustických signálů nejsou dnes na takové úrovni, že by počítač dokázal jednoznačně rozlišit mluvčího.

Forenzní lingvistika je skvělým pomocníkem při soudním jednání, kde existuje nahrávka

hlasu jako důkazní materiál. Nicméně u soudu nemůžeme říct: „Je to tak, protože já to tam slyším.“ Pro obvinění pachatele je třeba mít konkrétní důkazy a ty není vždy snadné získat a obhájit. Proto se ve forenzní lingvistice využívá bayesovská pravděpodobnost.

Na závěr přednášky přišli posluchači s věcnými dotazy a rozproudila se diskuze. Dozvěděli jsme se například, že ročně se vyskytne asi 250 případů, při kterých se využívá znalostí forenzní fonetiky. Bylo jasně vidět, že téma přednášky všechny zaujalo, možná taky proto, že v Brně se doposud forenzní lingvistikou nikdo na akademické půdě nezabývá.